

جزئیات طرح جایزه صرفه‌جویی برق در بهار و تابستان ۱۴۰۲

صرفه‌جویی با صرفه

محمد عنایتی
 کارشناس انرژی

دولت برای مدیریت مصرف برق در بخش خانگی بار دیگر به ابزار قیمتی رو آورده اما برخلاف دفعات پیشین، این بار به جای افزایش قیمت، پرداخت پاداش و کاهش قیمت برق در دستور کار قرار گرفته است. بدون کش دادن مقدمه اگر بخواهیم در یک خط اصل مطلب این گزارش را بیان کنیم، باید گفت «همیشه برای مصرف پول بپردازیم، این بار قرار است با مصرف برق پول بگیریم».

این اتفاق می‌تواند از زوایای مختلف برداشت متفاوتی داشته باشد. برای مثال عده‌ای از کارشناسان معتقد هستند دریافت پول برای مصرف برق، به نوعی خرید برق از مردم است و هر فرد می‌تواند با نیروگاه مجازی که به جای تولید برق، برق مصرف نمی‌کند، از دولت پول به بالاترین نرخ بگیرد.

این تعریف اگر چه درست است اما دولت طرح خود را بر زاویه دیگری بنا نهاده و معتقد است برای هر یک واحد صرفه‌جویی در مصرف برق پاداش تعیین کرده است. به عبارت دیگر شما با صرفه‌جویی در مصرف برق، همزمان که دارید از این انرژی استفاده می‌کنید، پاداش صرفه‌جویی دریافت می‌کنید که نرخ آن تا ۲۰ برابر قیمت فروش برق به شما قابلیت افزایش دارد.

جزئیات طرح پاداش صرفه‌جویی برق از زبان وزیر نیرو

در گام اول برای آشنایی دقیق طرح بهتر است مروری بر اظهارنظرهای وزیر نیرو داشته باشیم. علی‌اکبر محرابیان در معرفی طرح سراسری پاداش صرفه‌جویی برق در یک نشست خبری گفت: «در بخش مدیریت مصرف برق بخش خانگی ۲ سیاست کلی وجود دارد که یکی اجرای قانون افزایش پلکانی تعرفه برای مصرف‌ها و دیگری طرح سراسری پاداش صرفه‌جویی است». وی در توضیح طرح سراسری پاداش صرفه‌جویی گفت: «سال گذشته تنها مشترکانی که در چارچوب الگو میزان برق مصرفی خود را کاهش می‌دادند، شامل پاداش می‌شدند اما امسال همه مشترکان می‌توانند مشمول این پاداش‌ها شوند و به میزانی که نسبت به سال گذشته مصرف برق خود را کاهش دهند، مشمول پاداش خواهند شد». محرابیان در همین باره اضافه کرد: «به طور مثال در مناطق عادی که الگوی مصرف برق ۳۰۰ کیلووات است، اگر مشترکی سال گذشته ۲۰۰ کیلووات برق مصرف کرده است و امسال مصرف خود را به ۲۰۰ کیلووات برساند، به میزان ۱۵۰ هزار تومان پاداش می‌گیرد».

وزیر نیرو با اشاره به اینکه مشترکان می‌توانند با مراجعه به سامانه «برق من» مشخصات و میزان مصرف سال گذشته خود را مشاهده کنند، افزود: «مشترکانی که در مناطق عادی زندگی می‌کنند و الگوی مصرف برق آنها ۳۰۰ کیلووات است، می‌توانند تنها با استفاده از دور کند کولر آبی به میزان ۱۰۰ کیلووات کاهش مصرف برق داشته باشند».

وی در ادامه با بیان اینکه میزان پاداش در نظر گرفته شده بسته به میزان مصرف برق متفاوت است، افزود: «کسانی که در زیر الگو میزان مصرف خود را کاهش دهند تا ۲ هزار تومان یعنی تا ۲۰ برابر تعرفه خرید برق مشمول پاداش می‌شوند، اما هر چه میزان مصرف بیشتر باشد، پاداش هم بیشتر می‌شود. این پاداش‌ها در قیض برق مشترکان درج می‌شود و آنها برای دوره‌های بعدی بستانکار خواهند شد».

چیز مهم مصرف بیشتر باشد رقم پاداش هر کیلووات ساعت برق نیز کمتر می‌شود».

محرابیان در پاسخ به این سوال که تکلیف این پاداش‌ها چه می‌شود و آیا مشترکان می‌توانند این مبلغ را به صورت نقدی دریافت کنند؟ گفت: «این پاداش‌ها در قیض برق مشترکان درج می‌شود و آنها برای دوره‌های بعدی بستانکار خواهند شد، البته در حال بررسی فنی این موضوع هستیم که اگر امکان‌پذیر

کم‌مصرف بودند، اظهار داشت: «بر اساس طراحی انجام‌شده، نرخ پاداش صرفه‌جویی همزمان با صرفه‌جویی بیشتر افزایش پیدا می‌کند و این مساله به دلیل حمایت وزارت نیرو از کم‌مصرف‌هاست».

مدیرعامل شرکت مدیریت شبکه برق ادامه داد: «فرض کنید یک مشترک بر مصرف، مصرف خود را از ۷۰۰ کیلووات ساعت به اندازه ۵۰ کیلووات ساعت کاهش دهد، این مشترک به ازای این صرفه‌جویی ۲۵ هزار تومان پاداش می‌گیرد».

رجبی مشهدی گفت: «حال مشترک کم‌مصرف مصرف خود را از ۱۵۰ کیلووات ساعت به اندازه ۵۰ کیلووات ساعت کاهش دهد به ازای این صرفه‌جویی، ۱۰۰ هزار تومان پاداش خواهد گرفت».

وی افزود: «میزان صرفه‌جویی ۲ مشترک در مثال فرضی یکسان بود اما به دلیل حمایت وزارت نیرو از کم‌مصرف‌ها، این قشر فرصت اخذ پاداش ۴ برابر بیشتر از مصرف‌ها را دارد». این مقام مسؤول گفت: «مشترکان برق می‌توانند با کاهش مصرف بیشتر نرخ پاداش خود را تا ۴ برابر افزایش دهند».

مدیرعامل شرکت مدیریت شبکه برق تاکید کرد: «این طرح از ابتدای خرداد سال ۱۴۰۲ تا انتهای شهریور به مدت ۴ ماه ادامه دارد و مشترکان خانگی می‌توانند با استفاده از این فرصت تا ۲۰ برابر نرخ خرید برق پاداش بگیرند».

واکوی تجربه پاداش صرفه‌جویی برق

پاداش صرفه‌جویی، تجربه اول خود را پشت سر نمی‌گذارد و سال گذشته نیز این سیاست تحت عنوان پویش ۱=۵ در دستور کار وزارت نیرو قرار گرفته بود. برای بررسی دقیق اثرگذاری پویش ۱=۵ باید در گام اول کمی به سمت آمار بدون رتوش حرکت کرده و ذره‌بین در دست، این اطلاعات را واکاوی کنیم.

بر اساس آمار و اطلاعات شرکت توانیر، سرانه مصرف برق خانگی به عنوان شاخصی که مصرف برق هر ایرانی در خانه را به صورت ماهانه رصد کرده و میانگین آن را محاسبه می‌کند، در سال ۱۳۹۷ معادل ۲۴۷ کیلووات ساعت در ماه بوده است. شاخص سرانه مصرف برق در بخش خانگی در سال ۱۳۹۸ با افزایش ۱۶ درصدی به ۲۸۱ کیلووات ساعت در ماه رسید و با همین دست‌فرمان در سال ۱۳۹۹، ۱۶۰ درصد دیگر افزایش یافت و ۲۸۵ کیلووات ساعت در ماه شد. این در حالی است که در سال ۱۴۰۰، جهشی در مصرف برق مردم در بخش خانگی ایجاد شد و سرانه مصرف این بخش ۴۲۳ درصد نسبت به سال ۱۳۹۹، معادل ۲۷۰ برابر افزایش ۲ سال گذشته، افزایش یافت تا به این ترتیب از سال ۱۳۹۷ تا سال ۱۴۰۰ سرانه مصرف برق هر ایرانی با رشد ۷۰ درصدی همراه شود.

رشد در این شاخص با اهمیت بیانگر آن است که مصرف هر ایرانی در بخش خانگی طی ۳ سال از سال ۱۳۹۷ نزدیک به ۸ درصد افزایش داشته و انرژی بیشتری استفاده کرده است. مطابق آمار توانیر، با وجود اینکه تا سال ۱۴۰۰، سرانه مصرف برق بخش خانگی به طور مستمر در حال افزایش بوده و شیب این افزایش در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش چشمگیری داشت اما این روند در سال ۱۴۰۱ نته‌تنها متوقف شد، بلکه شاهد کاهش سرانه مصرف برق در بخش خانگی بودیم. با توجه به آمار سرانه مصرف برق بخش خانگی در سال ۱۴۰۱ بار دیگر با یک عقبنگرد ۳ درصدی نسبت به سال قبل به ۲۵۸ کیلووات ساعت در ماه رسیده است.

در حالی که سرانه مصرف برق بخش خانگی در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال قبل یک آمار قابل توجه در کشور به حساب می‌آید و اگر فرض کنیم ایران جمعیت ۸۵ میلیون نفری را در خود جا داده است، در یک سال زمیننه صرفه‌جویی معادل ۶۸۰ میلیون کیلووات ساعت برق مهیا شده است. این میزان برق با توجه به نرخ متوسط برق در کشورهای منطقه در سال گذشته ۵۴۰۴ میلیون دلار ارزش دارد.

همایسون حناری، معاونت برق و انرژی وزارت نیرو در گفت‌وگو با خبرگزاری فارس پیرامون دلایل این اتفاق و کاهش روند مصرف برق توسط مشترکان در کشور بیان کرد: «داوم رشد سرانه مصرف برق در بخش خانگی می‌توانست یک زنگ خطر بزرگ برای بخش برق باشد، در این راستا با توجه به طرح این مساله، اقدامات ما بر فعالیت‌هایی نظیر اقدامات تعرفه‌ای و ایجاد یک سازوکار تشویقی متمرکز شد».

این مقام مسؤول تاکید کرد: «با توجه به لزوم برقراری عدالت در پرداخت یارانه انرژی، مدیریت مصرف با ابلاغ بخشنامه‌ای در بهمن سال ۱۴۰۰ در دستور کار قرار گرفت و اثر این بخشنامه مبنی بر تشویق مشترکان کم‌مصرف و مدیریت مشترکان پر مصرف، بر مصرف برق در سال ۱۴۰۱ مشهود بود». حناری گفت: «از سوی دیگر طراحی سازوکار ۱=۵ مبنی بر پرداخت ۵ برابر هزینه تمام‌شده فروش برق به ازای صرفه‌جویی هر کیلووات ساعت نیز اثر قابل توجهی بر کاهش مصرف در بخش خانگی داشت. علاوه بر اقدامات تعرفه‌ای، فرهنگ‌سازی نیز اثر قابل توجهی در کاهش مصرف بخش خانگی در سال ۱۴۰۱ داشت».

استفاده از ابزار قیمتی این بار بدون باز خورد منفی اجتماعی

همواره در سال‌های اخیر استفاده از سیاست‌های قیمتی در جهت تاثیر بر مصرف نقل محافل اقتصاددانان و اقتصادخوان‌ها بوده است اما ابزار رشد قیمت مورد توجه بود. به معنای دیگر محافل اقتصادی معتقد بودند همزمان با افزایش قیمت حامل‌های انرژی زمینه برای کنترل مصرف به عنوان عایدی «چو صد آمد نود هم پیش ما است» در دسترس است. با این وجود، تجربه اجرای طرح پاداش صرفه‌جویی مشخص کرد اجرای سیاست‌های تعرفه‌ای همواره نباید با تلخی افزایش قیمت همراه باشد و در قالب پرداخت پاداش و جایزه نیز می‌توان با آثار منفی اجتماعی در حد صفر، زمینه ایجاد انگیزه برای کاهش مصرف برق را فراهم کرد؛ موضوعی که در صورت تکرار تجربه موفق پاداش صرفه‌جویی برق در سال جاری می‌تواند به یک نمونه تجربه بسیار موفق بدل شده و در سایر سطوح سیاست‌گذاری مورد تاکید و استفاده قرار گیرد.

انتزاعی بوده و صرفاً برای دریافت حداکثر میزان پاداش ماهانه در یک ماه است. در این راستا اگر یک مشترک در مناطق گرمسیر مصرف خود را از رقم فراتر از الگو به زیر الگو برساند، بسته به مصرف سال گذشته بین ۲۵۰ تا ۷۵۰ هزار تومان دریافت پاداش به شرح ذیل است.

قیض برق خود را از «برق من» ببینید

بر این اساس پاداش‌های صرفه‌جویی شده از ابتدای خردادماه سال ۱۴۰۲ روی قیوض مشترکان لحاظ می‌شود و اگر مشترکی علاوه بر پوشش کامل هزینه برق خود مبلغی را از صنعت برق بستانکار شود، می‌تواند از طریق نرم‌افزار برق ایران (برق من) نسبت به دریافت پاداش ویژه خود اقدام کند. مشترکان صنعت برق می‌توانند با مراجعه به نرم‌افزار برق ایران (برق من) نسبت به وارد کردن شناسه قیض خود و دریافت آخرین جزئیات مصرف خود کسب اطلاع کرده و با استفاده از راهکارهای ساده صرفه‌جویی از طرح تشویقی ویژه وزارت نیرو در ۴ ماه پیش رو استفاده کنند.

نرخ پاداش صرفه‌جویی برق کم‌مصرف‌ها برابر می‌شود

با توجه به تشریح ظرفیت طرح پاداش صرفه‌جویی، ممکن است شبهاتی در این حوزه مطرح شود. نخستین شبهه این است که این طرح با مشمول کردن همه مشترکان از جمله پر مصرف‌ها حق مشترکان کم‌مصرف را ضایع کرده است.

واکوی جزئیات پاداش صرفه‌جویی در اسناد و ابلاغ‌های دولتی پاسخ مناسبی برای این شبهه دارد. در این راستا، مصطفی رجبی مشهدی در پاسخ به یک انتقاد نسبت به طرح صرفه‌جویی مبنی بر عدم حمایت از مشترکانی که از قبل

در این راستا، الگوی تعیین شده در مناطق عادی از جمله تهران در فصل تابستان به ۳۰۰ کیلووات ساعت در هر ماه می‌رسد و نزدیک به ۱۰۰ درصد مصارف برق تا ۲۵۰ برابر الگو یعنی ۷۵۰ کیلووات ساعت در ماه است. با توجه به اینکه مصرف برق سال گذشته و مصرف برق سال جاری ۲ پارامتر موثر در تعیین پاداش برق است، لذا در جدول ذیل میزان پاداش هر مصرف‌کننده بسته به اینکه سال گذشته در ماه‌های گرم چند کیلووات ساعت مصرف برق داشته و در سال جاری این میزان به چه عددی می‌رسد، مشخص شده است. با توجه به جزئیات محاسبه شده، بیشترین میزان پاداش که یک مشترک حاضر در مناطق عادی مانند تهران می‌تواند بابت صرفه‌جویی بگیرد در یک ماه معادل ۸۲۵ هزار تومان و در ۴ ماه معادل ۳ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان است.

بر این مبنا یک مشترک برای دریافت حداکثر پاداش صرفه‌جویی باید در سال گذشته حداقل ۲۵۰ برابر الگو مصرف برق داشته و در سال جاری مصرف برق خود را به صفر برساند. البته محاسبه این عدد به منظور دریافت پاداش صرفه‌جویی تنها یک مساله فرضی است و اگر یک مشترک با مصرف فراتر از الگو بتواند مصرف خود را به زیر الگو کاهش دهد بین ۵۰ هزار تومان تا ۳۰۰ هزار تومان پاداش خواهد گرفت.

بر مبنای این محاسبات، در مناطق عادی در صورت توزیع یکسان مشترکان متوسط مبلغ دریافتی به ۳۰۰ هزار تومان در هر ماه خواهد رسید.

پاداش صرفه‌جویی در مناطق گرمسیر چقدر است

در مناطق گرمسیر نظیر استان‌های جنوبی با توجه به تعرفه و ظرفیت صرفه‌جویی برق، میزان دریافتی بسیار بیشتر است. در این راستا در صورتی که یک مشترک مصرف برق خود را از ۲۵۰ برابر الگو به صفر برساند، می‌تواند از حداکثر پاداش صرفه‌جویی استفاده کرده و ۲ میلیون و ۳۷۵ هزار تومان پاداش بگیرد. البته این مساله یعنی صرفه‌جویی از ۲۵۰ برابر الگو تا صفر

باشد پاداش تعیین شده را به صورت نقدی نیز به مشترکان پرداخت کنیم». وی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به وضعیت مصرف برق در مناطق گرمسیری و نحوه محاسبه پاداش مصرف این مشترکان نیز گفت: «ما ۳ منطقه گرمسیری یک، ۲ و ۳ داریم که عمده مناطق گرمسیری ما یک هستند و اگر یک خانواده در این مناطق تنها یکی از کولرهای خود را خاموش کند، براساس بررسی‌های ما در ماه می‌تواند تا یک میلیون تومان از صنعت برق پاداش دریافت کند».

محرابیان با تاکید بر اینکه در مناطق گرمسیری بعضاً ما شاهد هستیم که یک خانواده چندین کولر دارد که در اتاق‌های مختلف روشن هستند، اضافه کرد: «اگر یک خانواده در این مناطق ۲ کولر خود را خاموش کند، میزان پاداش صرفه‌جویی آنها تا یک و نیم میلیون تومان نیز افزایش می‌یابد».

وزیر نیرو در بخش دیگری از سخنان خود با بیان اینکه خانواده‌ها برای کاهش مصرف برق راهکارهای متفاوتی دارند، تاکید کرد: «جداً از خاموش کردن کولر گازی در مناطق گرمسیری با استفاده از دور کند کولر آبی در مناطق عادی، همچنین ایجاد سایه‌بان برای کولر، عدم استفاده از دستگاه‌های برقی غیر ضرور، کاهش مصرف در ساعات ۱۴ تا ۲۱ و نیز رعایت دمای آسایش یعنی ۲۴ درجه از جمله اقداماتی است که می‌تواند به کاهش مصرف برق خانواده‌ها کمک کند».

با صرفه‌جویی در مصرف برق ماهانه ۸۲۵ هزار تومان درآمد کسب کن

حال که با طرح دولت برای پاداش صرفه‌جویی آشنا شدیم، در نخستین قدم باید بدانیم، پاداش صرفه‌جویی منطبق بر دستورالعمل دولت تا چه عددی قابلیت افزایش دارد.

کسانی که در زیر الگو میزان مصرف خود را کاهش دهند تا ۲۰ هزار تومان یعنی تا ۲۰ برابر تعرفه خرید برق مشمول پاداش می‌شوند، اما هر چه میزان مصرف بیشتر باشد، پاداش هم بیشتر می‌شود. این پاداش‌ها در قیض برق مشترکان درج می‌شود و آنها برای دوره‌های بعدی بستانکار خواهند شد

مصرف سال گذشته (کیلووات ساعت)	0	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	750
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50	100000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
100	200000	100000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
150	300000	200000	100000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
200	375000	275000	175000	75000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
250	450000	350000	250000	150000	75000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
300	525000	425000	325000	225000	150000	75000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
350	575000	475000	375000	275000	200000	125000	50000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
400	625000	525000	425000	325000	250000	175000	100000	50000	0	0	0	0	0	0	0	0
450	675000	575000	475000	375000	300000	225000	150000	100000	50000	0	0	0	0	0	0	0
500	700000	600000	500000	400000	325000	250000	175000	125000	75000	25000	0	0	0	0	0	0
550	725000	625000	525000	425000	350000	275000	200000	150000	100000	50000	2500	0	0	0	0	0
600	750000	650000	550000	450000	375000	300000	225000	175000	125000	75000	25000	25000	0	0	0	0
650	775000	675000	575000	475000	400000	325000	250000	200000	150000	100000	50000	25000	25000	0	0	0
700	800000	700000	600000	500000	425000	350000	275000	225000	175000	125000	77500	25000	50000	2500	0	0
750	825000	725000	625000	525000	450000	375000	300000	250000	200000	150000	102500	100000	75000	27500	25000	0

مصرف سال جاری (کیلووات ساعت)	0	500	1000	1500	2000	2500	3000	3500	4000	4500
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
500	500000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1000	1000000	500000	0	0	0	0	0	0	0	0
1500	1500000	1000000	500000	0	0	0	0	0	0	0
2000	1875000	1375000	875000	375000	0	0	0	0	0	0
2500	2250000	1750000	1250000	750000	375000	0	0	0	0	0
3000	2625000	2125000	1625000	1125000	750000	375000	0	0	0	0
3500	2875000	2375000	1875000	1375000	1000000	625000	250000	0	0	0
4000	3125000	2625000	2125000	1625000	1250000	875000	500000	250000	0	0
4500	3375000	2875000	2375000	1875000	1500000	1125000	750000	500000	250000	0